

Vocabular și fonetică

clasa a VIII-a

-
- ✓ exerciții practice
 - ✓ noțiuni teoretice
 - ✓ sugestii de rezolvare

EVALUAREA NAȚIONALĂ

Vocabular și Fonetică

clasa a VIII-a

CUPRINS

VOCABULAR

1. Definiție	5
2. Clasificare, compartimentele vocabularului	5
<i>Exerciții – Vocabular</i>	<i>7</i>
3. Dinamica vocabularului. Mișcarea cuvintelor în vocabular	11
4. Limba standard	12
<i>Exerciții – Dinamica vocabularului</i>	<i>14</i>
5. Cuvântul. Formă și conținut	16
6. Sensurile cuvintelor. Sens propriu, sens secundar, sens figurat	16
<i>Exerciții – Sensurile cuvintelor</i>	<i>18</i>
7. Mijloace de îmbogățire a vocabularului. Familia lexicală/familia de cuvinte	22
– Mijloace interne	
– Derivarea	
– Compunerea. Compunerea cu elemente savante	
– Conversiunea	
– Mijloace externe	
– Împrumuturile	
– Registrele limbii	
<i>Exerciții – Mijloace de îmbogățire a vocabularului</i>	<i>32</i>
8. Categorii semantice	59
a) Sinonime	
b) Antonime	
c) Omonime: omografe, omofone. Cuvinte polisemantice	
d) Paronime. Confuzii paronimice	
e) Pleonasmul	
f) Unități frazeologice	
g) Elemente de argou și jargon	
h) Tautologia	
i) Cacofonia	

<i>Exerciții – Categorii semantice (sinonime, antonime, omonime, paronime, neologisme)</i>	77
--	----

FONETICĂ

1. Diftong, triftong, hiat	119
2. Accentul	119
3. Despărțirea în silabe	121
4. Corespondența dintre litere și sunete	122
5. Pronunția numelor străine	124
<i>Exerciții – Fonetica</i>	127

ELEMENTE DE COMUNICARE

1. Elementele situației de comunicare	141
2. Funcțiile comunicării	142
3. Vorbire directă, vorbire indirectă	143

SEMNELE DE PUNCTUAȚIE

Punctul, semnul întrebării, semnul exclamării, virgula, punctul și virgula, două puncte, semnele citării/ghilimele, linia de dialog și de pauză, parantezele, punctele de suspensie, cratima (liniuța de unire sau de despărțire), apostroful 145-149

REZOLVĂRI

<i>Exerciții – Vocabular</i>	153
<i>Exerciții – Dinamica vocabularului</i>	156
<i>Exerciții – Sensurile cuvintelor</i>	158
<i>Exerciții – Mijloace de îmbogățire a vocabularului</i>	161
<i>Exerciții – Categorii semantice (sinonime, antonime, omonime, paronime, neologisme)</i>	178
<i>Exerciții – Fonetica</i>	208

1. Definiție

Vocabularul sau lexicul unei limbi reprezintă totalitatea cuvintelor care există sau au existat cândva într-o limbă. Este componenta cea mai mobilă, care se schimbă cel mai repede, în funcție de evoluția societății în ansamblul ei.

2. Clasificare, compartimentele vocabularului

Compartimentele vocabularului pot fi grupate în funcție de două criterii esențiale, și anume: structura etimologică (adică originea cuvintelor, limba din care ele provin) și structura funcțională (adică folosirea efectivă a cuvintelor și rolul lor în vorbire).

1. Din punctul de vedere al structurii etimologice, adică al originii cuvintelor, vocabularul se delimitează în:

● **fondul moștenit**, care cuprinde:

- cuvinte de origine dacă: abur, barză, brad, brânză, copac, copil, fluier, mazăre, mărar, mînz etc.
- cuvinte de origine latină: aur, dulce, frate, a zice, pămînt, țară, cald, dor etc.;

● **fondul de împrumuturi**, alcătuit din:

- cuvinte vechi, împrumutate direct, pe cale orală din limbile cu care limba română a intrat în contact pe parcursul formării sale, cum ar fi:
 - ✓ limba slavă: icoană, plug, bivol, a munci etc.
 - ✓ maghiară: belșug, gând, neam, a făgădui etc.
 - ✓ turcă: cafea, ciorbă, cântar etc.
 - ✓ greacă: caligrafie, politicos, igrasie etc.
- neologisme, care au fost împrumutate indirect, pe cale scrisă, din limbile:
 - franceză: persoană, parfum etc.-
 - italiană: operă, bancă etc.
 - germană: rucsac, șină etc.
 - engleză: boiler, meci, start etc.

2. Din punctul de vedere al structurii funcționale, adică al folosirii efective a cuvintelor și al rolului lor în vorbire, lexicul cuprinde:

- vocabularul fundamental/fondul principal lexical
- masa vocabularului.

Vocabularul fundamental/fondul principal lexical – cuprinde aproximativ 1500 de cuvinte folosite și cunoscute de majoritatea vorbitorilor și care îndeplinesc următoarele condiții:

- au frecvență și circulație mare;

- au o mare capacitate de compunere și derivare;
- au valori polisemantice;
- reprezintă toate părțile de vorbire;
- în proporție de 60% sunt de origine latină, ceea ce confirmă unitatea, latinitatea și stabilitatea vocabularului limbii noastre;
- majoritatea sunt cuvinte foarte vechi (moștenite sau împrumutate din alte limbi);
- sunt cuvinte care intră în componența unor locuțiuni sau expresii specifice limbii române.

Cuvintele care compun vocabularul fundamental al limbii române denumesc:

- părți ale corpului omenesc: cap, ochi, gură, picior, braț etc.;
- alimente: apă, lapte, pâine, brânză, carne etc.;
- obiecte de strictă necesitate și acțiuni frecvente: casă, masă, a mânca, a merge, a face, a respira, a sta, a locui etc.;
- păsări și animale (în special domestice): pui, găină, câine, pisică, porc, vacă, oaie, cal etc.;
- arbori și fructe: castan, plop, stejar, măr, păr – pere, nuc – nucă, cais – caisă etc.;
- grade de rudenie: mamă, tată, fiu, fiică, bunic etc.;
- zilele săptămânii: luni, joi, duminică etc.;
- momente ale zilei, anotimpuri, luni: dimineața, iarna, iunie etc.;
- culori folosite des: alb, negru, roșu, verde etc.;
- conjuncții, prepoziții, numerale: dar, și, peste, trei, mie etc.

Masa vocabularului – cuprinde cuvinte aparținând celor mai diverse domenii, utilizate limitat, sub aspect social, profesional sau regional și care, în același timp, sunt cele mai afectate de schimbările petrecute pe plan economico-social;

- cuvintele din masa vocabularului reprezintă aproape 90% din cuvintele limbii române;
- cele două componente – vocabularul fundamental și masa vocabularului – nu sunt clar delimitate; între ele se produc, în timp, multe schimburi, având în vedere faptul că lexicul unei limbi este în continuă mișcare și transformare.

Masa vocabularului include:

- arhaisme: capucehaie, flintă, hrisov, ienicer, voievod, ceaslov etc.;
- regionalisme: harbuz, lubeniță, păpușoi, cucuruz etc.;
- neologisme: logistică, democrație, inteligent, valută, epuizabil, nociv etc.;
- termeni tehnico-științifici: laser, computer, antibiotic, neuron, macron etc.;
- argou: mișto, biștari, mititica, lovele etc.;
- jargon: merci, monșer, ciao, weekend etc.;
- sinonime: cer-văzduh, casă-locuință, prieten-amic etc.;
- antonime: alb-negru, sus-jos, bine-rău etc.;
- omonime: cer, broască, vie, sare etc.;
- paronime: eminent-iminent, a enerva-a inerva, temporal- temporar etc.

Exerciții Vocabular

1. Scrie zece cuvinte din vocabularul fundamental (fond principal lexical); alcătuiește propoziții cu două dintre ele.

2. Grupează următoarele cuvinte în funcție de apartenența lor la vocabularul fundamental sau la masa vocabularului:

a merge, apă, hudiță, mână, ecuație, a interoga, măr, curechi, pat, suspect, pârcălab, floare, sufix, biștari, cocos, căpșună, verde, computer, văr, primăvară.

Vocabularul fundamental

Masa vocabularului

3. Încercuiește mai jos varianta care conține **doar cuvinte din vocabularul fundamental**.

- a) masă, pisică, lapte, bujie, măr, pentru, a fi;
- b) ceas, letopiseț, gât, lălea, pâine, în, a avea;
- c) asasin, ou, mână, caiet, a dormi, de, eu;
- d) a bea, fiindcă, pat, porc, și, albastru, bunic;
- e) a spăla, barabule, casă, a citi, frumos, picior, luni;
- f) desinență, a dormi, nepot, iarnă, rață, nucă, duminică;
- g) marfă!, scaun, a face, frunte, cireasă, sau, frumusețe.

4. Găsește intrusul în fiecare dintre celelalte variante de la exercițiul anterior (nr. 3) și precizează cărei categorii din masa vocabularului îi aparține.

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

5. Subliniază arhaismele din textul de mai jos:

„În cetățuie se aflau optsprezece plăieși trimiși de ispravnicul de Neamț pentru străjuire, în lipsa garnizoanei, cari era la Fălci, pe lângă domnul Cantemir, unde tăbărâse armia turcească.”

(Costache Negruzzi, Sobieski și românii)

6. Formează scurte propoziții cu cinci termeni tehnici și cinci termeni științifici.

Termeni tehnici:

Termeni științifici:

7. Indică, pentru fiecare dintre cuvintele de mai jos ce aparțin vocabularului fundamental, câte cinci expresii/locuțiuni: **cap, apă, drum, inimă, a lua:**

_____	_____
_____	_____
_____	_____

8. Precizează sensul următoarelor regionalisme:

dește	_____
sămădău	_____
harbuz	_____
am declaratără	_____
ciurdă	_____

9. Unește, printr-o linie, arhaismele din coloana stângă cu termenii neologici care le-au luat locul, aflați în coloana din dreapta:

a. propășire	1. testament
b. ipochimen	2. influență
c. hatman	3. curier
d. înrăurire	4. individ
e. diată	5. progres
f. olac	6. căpitan
	7. colonel

10. Completează tabelul următor cu câte cinci cuvinte extrase din textul:

Amândoi purtau ciubote de piele groasă, până la genunchi, poturi de dimie albă, un cojoc scurt de oaie neagră, cu glugă la spate și chimir cu oțele. Unii din vânătorii pedestri aveau sănețe, ceilalți, arcuri cu săgeți.

Vocabular fundamental	Masa vocabularului

11. Subliniază forma corectă a cuvintelor sau construcțiilor de mai jos:

- a) Copilul sorei/surorii/surorei lui este foarte inteligent.
- b) Chibritele/chibriturile trebuie stinse înainte de a fi aruncate la coș.
- c) Au perfecționat mijloacele de explorare a/ale aparatului cardio-vascular.
- d) Înainte de a pleca i-a trimis maică-sii/maică-sei o scrisoare emoționantă.
- e) Amândurora/amândorura le-a plăcut cadoul de Crăciun.

**Rezolvări exerciții
Vocabular și Fonetică
clasa a VIII-a**

Exerciții Vocabular

1. Zece cuvinte din vocabularul fundamental/fondul principal lexical: **apă, pâine, carne, casă, frate, soră, zi, noapte, a fi, a avea**

Propoziții cu două dintre ele:

Am cumpărat un kilogram de **carne**.

Casa noastră este nou-construită.

2.

Vocabularul fundamental	Masa vocabularului
a merge	hudiță
apă	ecuație
mână	a interoga
măr	curechi
pat	suspect
floare	pârcălab
căpșună	sufix
verde	biștari
văr	cocos
primăvară	computer

3. Varianta care conține doar cuvinte din vocabularul fundamental este:

d) a bea, fiindcă, pat, porc, și, albastru, bunic;

4. Intrusul în fiecare dintre celelalte variante:

a) bujie – termeni tehnico-științifici

b) letopiseț – arhaisme

c) asasin – neologisme

e) barabule – regionalisme

f) desinență – termeni tehnico-științifici

g) marfă! – argou și jargon

5. „În cetățuie se aflau optsprezece plăieși trimiși de ispravnicul de Neamț pentru străjuire, în lipsa garnizoanei, cari era la Fălci, pe lângă domnul Cantemir, unde tăbărâse armia turcească.”
(Costache Negruzzi, *Sobieski și românii*)

Arhaismele identificate în text sunt: *cetățuie, plăieși, străjuire, cari, tăbărâse*.

6. Propoziții cu cinci termeni tehnici și cinci termeni științifici:

Termeni tehnici

Inginerul a schimbat **bieleta antiruliu** a motorului.

Plăcuțele de frână erau tocite de tot.

Tata a folosit **cheia franceză** la o reparație.

Atenuatorul de șoc a fost montat pe o mașină pentru a se efectua mai multe teste.

Electricianul a strâns priza cu **o șurubelniță**.

Termeni științifici

La gramatică, am învățat despre **diftongi**.

Binomul lui Newton este o relație matematică.

Fotosinteza se realizează în prezența luminii.

La nivelul textului literar, **metafora** concentrează semnificația versului.

La testul la fizică, am greșit problema cu **vectori**.

7. Expresii/locuțiuni pornind de la cuvintele: **cap, apă, drum, inimă, a lua**.

Cap – a-și lua lumea în cap, a și-o lua în cap, cu noaptea-n cap, din cap până-n picioare, a se da peste cap

Apă – a cere pământ și apă, a bate apa-n piuă, a nu avea nici după ce bea apă, a îmbăta pe cineva cu apă rece, a fierbe pe cineva fără apă

Drum – a ieși la drumul mare, a sta în drum, pe toate drumurile, a-și face drum, a-și face un drum în viață

Inimă – a rupe inima târgului, a avea ceva pe inimă, a pune ceva la inimă, a râde inima în cineva, după voia inimii

A lua – a lua pe cineva la ochi, a-și lua picioarele la spinare, a lua prin surprindere, a lua ca din oală, a o lua de coadă

8.

dește – degete

sămădău – persoană care ține socotelile cuiva; contabil; supraveghetor peste porcari

harbuz – pepene

am declaratără – am declarat

ciurdă – cireadă, turmă de animale

9. a. propășire

1. testament

b. ipochimen

2. influență

c. hatman

3. curier

d. înrâurire

4. individ

e. diată

5. progres

f. olac

6. căpitan

7. colonel

a-5; b-4; c-6; d-2; e-1; f-3

10. Amândoi purtau ciubote de piele grosă, până la genunchi, poturi de dimie albă, un cojoc scurt de oaie neagră, cu glugă la spate și chimir cu oțele. Unii din vânătorii pedestri aveau sănețe, ceilalți, arcuri cu săgeți.

Vocabular fundamental	Masa vocabularului
<i>Amândoi, purtau, de, scurt, unii</i>	<i>Ciubote, poturi, dimie, chimir, pedestri</i>

11. a) Copilul sorei/surorii/sorei lui este foarte inteligent.
b) Chibritele/chibriturile trebuie stinse înainte de a fi aruncate la coș.
c) Au perfecționat mijloacele de explorare a/ale aparatului cardio-vascular.
d) Înainte de a pleca i-a trimis maică-sii/maică-sei o scrisoare emoționantă.
e) Amândurora/amândorura le-a plăcut cadoul de Crăciun.